

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.2.2.17>

РАШЕД Ю. О.

**ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЗАКЛАДІВ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я МВС ЯК СУБ'ЄКТІВ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ
ЧЛЕНІВ СІМЕЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

**PECULIARITIES OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF HEALTH
CARE INSTITUTIONS OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS AS SUBJECTS
OF MEDICAL CARE FOR FAMILY MEMBERS OF POLICE OFFICERS**

Мета статті полягає у проведенні комплексного наукового розгляду особливостей адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров'я МВС, як суб'єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських.

У статті, на основі дослідження наукових підходів представників різних наукових галузей, визначено сутність та запропоновано дефініцію категорії «адміністративно-правовий статус закладів охорони здоров'я МВС». Розкрито структуру адміністративно-правовому статусу закладів охорони здоров'я МВС, як суб'єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських. Розглянуто та проаналізовано кожний із елементів адміністративно-правового статусу досліджуваних суб'єктів та виокремлено їх особливості.

З'ясовано, що в науковій площині існує безліч підходів щодо розуміння структури адміністративно-правового статусу, які до того ж можуть змінюватись залежно від суб'єкта, який є носієм такого статусу. Така ситуація обумовлена відсутністю загального, так би мовити, офіційного, нормативно-визначеного підходу до структури адміністративно-правового статусу, яка б стала певним взірцем для науковців. Разом із цим, на наш погляд, існує низка базових елементів такого статусу, які об'єктивно виходять із його змісту та сутності. Зважаючи на це, можемо представити характеристику адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров'я МВС, як суб'єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських – це регламентована нормами адміністративного права структурована категорія, яка визначає місце закладів охорони здоров'я МВС у системі адміністративно-правових відносин та специфіку вступу в них і складається з наступних елементів: адміністративної правосуб'єктності, ієрархічної підпорядкованості щодо інших суб'єктів правовідносин, повноважень (права та функції), гарантій діяльності.

Зроблено висновок, що на сьогоднішній день заклади охорони здоров'я МВС, як суб'єкти медичного обслуговування членів сімей поліцейських володіють своїм, особливим адміністративно-правовим статусом, який обумовлений переліком та змістом елементів останнього. Разом із тим, варто констатувати суттєву залежність досліджуваних суб'єктів від Міністерства внутрішніх справ, що досить часто ускладнює запровадження новітніх технологій у їх роботу, які обумовлюються розвитком медичної сфери нашої держави.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, заклади охорони здоров'я МВС, медичне обслуговування членів сімей поліцейських, Національна поліція України.

The purpose of the article is to conduct a comprehensive scientific review of the features of the administrative and legal status of health care institutions of the Ministry of Internal Affairs, as subjects of medical care for family members of police officers.

The article, based on the research of scientific approaches of representatives of various scientific fields, defines the essence and presents the definition of the category “administrative-legal status of health care institutions of the Ministry of Internal Affairs”. The structure of the administrative and legal status of health care institutions of the Ministry of Internal Affairs as subjects of medical care for family members of police officers is revealed. Each element of the administrative and legal status of the studied subjects was considered and analyzed and its features were highlighted.

It was found that in the scientific field there are many approaches to understanding the structure of administrative and legal status, which, moreover, may change depending on the subject who is the bearer of such a status. This situation is due to the lack of a general, so to speak, official, normatively defined approach to the structure of administrative and legal status, which would become a certain model for scientists. Along with this, in our opinion, there are a number of basic elements of such a status, which objectively emerge from its content and essence. With this in mind, we can present the characteristics of the administrative-legal status of health care institutions of the Ministry of Internal Affairs as subjects of medical care for family members of police officers – this is a structured category regulated by the norms of administrative law, which determines the place of health care institutions of the Ministry of Internal Affairs in the system of administrative-legal relations and the specifics of entry into them and consists of the following elements: administrative legal personality, hierarchical subordination to other subjects of legal relations, powers (rights and functions), guarantees of activity.

It was concluded that today the health care institutions of the Ministry of Internal Affairs, as subjects of medical care for members of policemen’s families, have their own, special administrative and legal status, which is determined by the list and content of the latter’s elements. At the same time, it is worth noting the significant dependence of the researched subjects on the Ministry of Internal Affairs, which quite often complicates the introduction of the latest technologies into their work, which are determined by the development of the medical field of our country.

Key words: *administrative and legal status, health care institutions of the Ministry of Internal Affairs, medical care of family members of police officers, National Police of Ukraine.*

Постановка проблеми. Діяльність державного апарату являє собою централізований механізм, кожен елемент якого забезпечує реалізацію державних функцій у відповідних секторах життєдіяльності суспільства, як то, правоохоронному, економічному, транспортному, медичному тощо. Проте, щоб даний механізм належним чином функціонував існують спеціальні суб’єкти уповноважені на здійснення цих функцій за кожним окремим напрямом. Прикладом є соціальне забезпечення членів сімей поліцейських в аспекті їх медичного обслуговування, суб’єктний склад якого включає в себе спеціалізовані заклади охорони здоров’я віднесені до системи МВС, що має безпосередній вплив на їх адміністративно-правовий статус.

Стан дослідження проблеми. Окремі проблемні питання, пов’язані із медичним обслуговуванням поліцейських та членів їх сімей у своїх наукових працях розглядали: І.Г. Андрущенко, І.П. Голосніченко, О.В. Кузьменко, М.П. Кучерявенко, О.Г. Стрельченко, Т.О. Тихомировою, О.Є. Черних та іншими. Проте, незважаючи на чималі наукові здобутки, вчені фактично поза своєю увагою залишили дослідження проблеми закріплення адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров’я МВС, як суб’єктів медичного обслуговування безпосередньо членів сімей поліцейських.

Мега статті полягає у проведенні комплексного наукового розгляду особливостей адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров’я МВС, як суб’єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських.

Виклад основного матеріалу. Першочергово відмітимо, що сутність категорії «адміністративно-правовий статус» походить від терміну «статус», який в перекладі з латинського означає положення, стан чого-небудь або будь-кого [1]. У філософському енциклопедичному словнику статус визначено як соціальний, співвідносний стан (позиція) індивідуума або групи в соціальній системі, що визначається по ряду ознак, специфічних для даної системи (економічних, професійних, етнічних та інших) [2, с. 342; 3, с. 39].

В юридичній науці «статус», як правова категорія давно досліджувалась вченими. За допомогою даного терміну римські вчені сформулювали категорії, що відображали окремі аспекти

ти правового становища людини: стан свободи – «status libertatus», стан громадянства – «status civitatus», сімейний стан – «status familiae» [4, с. 98]. Сьогодні, слово «статус» в юридичному сенсі характеризує природу органу, організації, об'єднання, посадової особи, особистості (громадянина), їх місце у системі суспільних відносин та суб'єктів права, найважливіші права та обов'язки, форми та порядок їх реалізації та прийняті при цьому акти або вчинені дії. У Великому юридичному словнику під статусом розуміється встановлене нормами права становище його суб'єктів, сукупність їх права і обов'язків. У найзагальнішому вигляді правовий статус визначається як юридично закріплене становище особистості в державі та суспільстві. «Юридичні норми як би обрамляють і закріплюють фактичний соціальний статус, перетворюючи його тем самим у правовому. Ці два статуси співвідносяться як зміст та форма, де формою виступає правовий статус», – пише О.О. Піонтовський [5, с. 35].

Отже, правовий статус є узагальненою юридичною категорією, яка характеризує суб'єктів права, а саме їх становище у певних правовідносинах, що виражається у наборі притаманних йому суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. В свою чергу, «адміністративно-правовий статус» – це більш деталізована категорія яку вчені також неодноразово аналізували. Наприклад, Т.О. Коломєць адміністративно-правовий статус розглядає, як сукупність суб'єктивних прав і обов'язків закріплених нормами адміністративного права за певним органом. Водночас обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються у рамках як адміністративних правовідносин, так і поза ними [6, с. 64]. У тлумаченні О.М. Круглова адміністративно-правовий статус – це правове становище фізичної або юридичної особи – одна з найважливіших політико-юридичних категорій, яка нерозривно пов'язана з соціальною структурою суспільства, рівнем демократії, станом законності [7, с. 31]. На думку С.М. Серьогіна, І.В. Шпекторенко, Н.А. Липовської та О.А. Гусар адміністративно-правовий статус – це системна сукупність адміністративно-правових властивостей суб'єкта права. Такими властивостями є детерміновані нормами адміністративного права: 1) компетенція суб'єкта; 2) порядок його утворення і набрання юридичних ознак; 3) назва; 4) місце дислокації; 5) структура; 6) цілі функціонування; 7) відповідальність. Адміністративно-правовий статус є невід'ємною й обов'язковою складовою характеристики фізичних і юридичних осіб, інших колективних суб'єктів, у якому відображається їх права природа і правове становище у конкретних правовідносинах. Одним з таких суб'єктів є персонал державного управління [8, с. 31; 9, с. 116]. За С.Г. Стеценко адміністративно-правовий статус – це сукупність прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, закріплених у нормах адміністративного права. В основі адміністративно-правового статусу лежить адміністративна правосуб'єктність. Кожний суб'єкт адміністративного права має свій варіант притаманного йому адміністративно-правового статусу. Чинники, що впливають на прояви адміністративної дієздатності (вік, стать, стан здоров'я, належність до певних соціальних груп), також видозмінюють характеристики адміністративно-правового статусу [10, с. 90].

Беручи за основу виділені ознаки та вище представлені наукові підходи, можемо зробити наступний висновок: адміністративно-правовий статус закладів охорони здоров'я МВС, як суб'єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських – це складна, регламентована нормами адміністративного права категорія, котра визначає місце цих суб'єктів у системі адміністративно-правових відносин та специфіку надання медичних послуг.

Що стосується структури адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров'я МВС, як суб'єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських, то в даному питанні також не має однозначної відповіді, що детерміновано неузгодженістю останнього в науковій площині. Наприклад, О. Гумін та Є. Пряхін, до елементів адміністративного статусу відносять правосуб'єктність, права, обов'язки та юридичну відповідальність. «Не всі права, закріплені в законодавстві, характеризують адміністративно-правовий статус. До них належать лише ті, що передбачені нормами адміністративного права та реалізуються у взаємовідносинах з органами публічної влади, оскільки адміністративно-правові відносини снують тільки там, де один із суб'єктів є суб'єктом владних повноважень. Аналогічно варто говорити і про обов'язки. Адміністративно-правовий статус характеризують тільки ті обов'язки, що обумовлюються виникненням взаємовідносин з органами публічної влади. Для національного законодавства залишається проблемним те, що в нормативно-правових актах в основному йдеться не окремо про права й обов'язки, а про «повноваження»», – пишуть вчені [11, с. 131].

Аналізуючи структуру безпосередньо адміністративно-правового статусу громадянина Л.Р. Біла-Тіунова та Т.І. Білоус-Осінь вказують, що останній складає: галузевий статус у межах

адміністративного права (з урахуванням особливостей галузі права, що складається з визначених елементів); спеціальний статус у межах адміністративного права (який аналогічно складається з конкретно визначених елементів), що у своїй сукупності утворюють єдиний та неподільний адміністративно-правовий статус громадянина України [12, с. 67–68].

Таким чином, в науковій площині існує безліч підходів щодо розуміння структури адміністративно-правового статусу, які до того ж можуть змінюватись залежно від суб'єкта, який є носієм такого статусу. Така ситуація обумовлена відсутністю загального, так би мовити, офіційного, нормативно-визначеного підходу до структури адміністративно-правового статусу, яка б стала певним взірцем для науковців. Разом із цим, на наш погляд, існує низка базових елементів такого статусу, які об'єктивно виходять із його змісту та сутності. Зважаючи на це, можемо представити характеристику адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров'я МВС, як суб'єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських – це регламентована нормами адміністративного права структурована категорія, яка визначає місце закладів охорони здоров'я МВС у системі адміністративно-правових відносин та специфіку вступу в них і складається з наступних елементів: адміністративної правосуб'єктності, ієрархічної підпорядкованості щодо інших суб'єктів правовідносин, повноважень (права та функції), гарантій діяльності. Варто наголосити, що саме в кожному із представлених елементів, проявляються особливості адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров'я МВС, як суб'єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських.

Починаючи з аналізу правосуб'єктності відмітимо, що в адміністративному праві – це здатність мати права і обов'язки у сфері державного управління (адміністративна правоздатність), реалізовувати надані права і обов'язки у сфері державного управління (адміністративна дієздатність), та наявність суб'єктивних прав і обов'язків [13, с. 18]. Фактично, правоздатність характеризує той набір правомочностей, якими суб'єкт адміністративного права та правовідносин може оперувати та за допомогою яких може в такі правовідносини вступати. Водночас, адміністративна правосуб'єктність не виникає «з неба», а базується на нормах права, які встановлюють її межі, визначають права та обов'язки суб'єкта і можливості їх реалізовувати. Правосуб'єктність закладів охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ, зокрема, їх статус, права, обов'язки, функції, а також особливості реалізації останніх, крім загального законодавства в медичній галузі регламентована нормативно-правовими актами МВС. Наприклад, Наказом МВС від 14.06.2017 № 507 визначено перелік закладів охорони здоров'я МВС.

Наступним елементом адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров'я МВС, як суб'єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських є ієрархічна підпорядкованість останніх щодо інших суб'єктів адміністративних правовідносин. На наш погляд, зазначений структурний елемент притаманний лише адміністративно-правовому статусу, адже останній визначає місце відповідних фізичних та юридичних осіб у межах адміністративних, владно-управлінських правовідносин, де ієрархічна підпорядкованість становить основу. Наприклад, центральні органи виконавчої влади підпорядковуються відповідним міністерствам, які, в свою чергу, відповідальні перед Кабінетом Міністрів України. Зазначений аспект впливає на розподіл прав, обов'язків та повноважень суб'єктів адміністративних правовідносин, а також міру можливої поведінки в рамках них та взаємодії з іншими суб'єктами.

Що стосується закладів охорони здоров'я МВС, то тут є власна особливість підпорядкування, яка уособлена у правовому статусі Департаменту охорони здоров'я та реабілітації МВС (далі – ДОЗР). Згідно з Наказом МВС «Про затвердження Положення про Департамент охорони здоров'я та реабілітації Міністерства внутрішніх справ України» від 27.01.2020 № 65 ДОЗР є структурним підрозділом апарату МВС та підпорядковується безпосередньо державному секретареві МВС. Департамент забезпечує виконання завдань і функцій, покладених на МВС, у частині формування і реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я. Департамент координує та контролює діяльність закладів охорони здоров'я, що належать до сфери управління МВС [14].

Третім структурним елементом адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров'я МВС, як суб'єктів медичного обслуговування членів сімей поліцейських, є повноваження (прав та функції). Особливість в аспекті цього елементу полягає в тому, що права та функції кожного закладу визначаються спеціальним управлінським актом, а не єдиними типовими положеннями [15].

Останнім елементом структури адміністративно-правового статусу закладів охорони здоров'я МВС є гарантії їх діяльності. Однією з гарантій діяльності закладів охорони здоров'я МВС можна визначити роботу спеціальної групи медичних експертів. Відповідно до Наказу МВС

«Про затвердження Положення про групи медичних експертів Міністерства внутрішніх справ України» від 11.09.2018 № 740 групи експертів утворюються як консультативно-дорадчий орган з метою експертного супроводу виконання завдань МВС у сфері реалізації державної політики з охорони здоров'я осіб, які відповідно до законодавства мають право на медичне обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС, координації роботи цих закладів за лікарськими (провізорськими) спеціальностями відповідного профілю та спеціальностями молодших спеціалістів із медичною (фармацевтичною) освітою [16].

Іншою гарантією є неможливість припинення діяльності закладів охорони здоров'я МВС поза управлінської волі міністерства. Зокрема, згідно до Наказу МВС «Про затвердження Положення про Державну установу «Територіальне медичне об'єднання Міністерства внутрішніх справ України по Миколаївській області»» від 07.11.2015 № 1441 припинення діяльності об'єднання здійснюється виключно за рішенням МВС або за рішенням суду в порядку та на умовах, передбачених законодавством, шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділ, перетворення) або ліквідації [17].

Висновки. Отже, проведене в статті дослідження показало, що на сьогоднішній день заклади охорони здоров'я МВС, як суб'єкти медичного обслуговування членів сімей поліцейських володіють своїм, особливим адміністративно-правовим статусом, який обумовлений переліком та змістом елементів останнього. Разом із тим, варто констатувати суттєву залежність досліджуваних суб'єктів від Міністерства внутрішніх справ, що досить часто ускладнює запровадження новітніх технологій у їх роботу, які обумовлюються розвитком медичної сфери нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Советский энциклопедический словарь. М., 1981. 1279 с.
2. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. К. : Головна редколегія УРЕ, 1973. 560 с.
3. Сосновик О.О. Діяльність органів внутрішніх справ щодо надання адміністративних послуг: організаційно-правові питання : дисертація. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ 2008. 216 с.
4. Шайкенов Н. А. Правовое обеспечение интересов личности. Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1990. 200 с.
5. Рытькова В.Ю. Правовое регулирование процессуального статуса следователя в уголовном судопроизводстве России : дисертація. Калининград : Калининградский юридический институт МВД России, 2007. 197 с.
6. Коломощ Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. К : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
7. Круглов О.М. Доказування і докази у справах про адміністративні правопорушення посадових осіб : дисертація. Харків : Запорізький юридичний інститут МВС України, 2003. 222 с.
8. Сучасні технології роботи з персоналом : наук. розробка / авт. кол. : С. М. Сergygin, І. В. Шпекторенко, Н. А. Липовська та ін. К. : НАДУ, 2010. 48 с.
9. Гусар О.А. Адміністративно-правовий статус персоналу державного управління. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2(4). С. 116–123.
10. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2007. 624 с.
11. Горбач М.І. Класифікація елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Випуск 2, ч. 2. С. 129–136.
12. Біла-Тіунова Л.Р., Білоус-Осін Т.І. Адміністративно-правовий статусу громадянина України. *Juris Europensis Scientia*. 2020. Випуск 3. С. 64–68.
13. Кострів М.В. Адміністративна правосуб'єктність юридичних осіб та особливості її реалізації в адміністративно-деліктних відносинах : автореферат. Київ: Національна академія наук України Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, 2005. 25 с.
14. Положення про Департамент охорони здоров'я та реабілітації Міністерства внутрішніх справ України : наказ від 27.01.2020 № 65 / Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/documents/normativno-pravovi-akti/departament-oxoroni-zdorovya/nakaz-mvs-vid-27012020-roku-65-pro-zatverdzenya-polozennya-pro-departament-oxoroni-zdorovya-ta-reabilitaciyi-ministerstva-vnutrisnix-sprav-ukrayini>.
15. Положення про Центральну поліклініку Міністерства внутрішніх справ України : наказ від 03.02.2016 № 77 / Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/documents/normativno-pravovi-akti/departament-oxoroni-zdorovya/nakaz-mvs->

vid-03022016-77-pro-zatverdzennya-polozennya-pro-centralnu-polikliniku-ministerstva-vnutrisnix-sprav-ukrayini-u-redakcii-nakazu-mvs-vid-10072018-584.

16. Про затвердження Положення про групи медичних експертів Міністерства внутрішніх справ України: наказ від 11.09.2018 № 740. *Офіційний вісник України*. 2018. № 82, ст. 2730.

17. Про внесення змін до Положення про Державну установу «Територіальні медичне об'єднання Міністерств внутрішніх справ України по Миколаївській області»: наказ від 07.11.2015 № 1441 / Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/documents/normativno-pravovi-akti/departament-oxoroni-zdorovya/nakaz-mvs-vid-07112015-1441-pro-zatverdzennya-polozennya-pro-derzavnu-ustanovu-teritorialne-medicne-objednannya-ministerstva-vnutrisnix-sprav-ukrayini-po-mikolayivskii-oblasti-u-redakcii-nakazu-mvs-vid-10032020-238>.

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.2.2.18>

ВИСКАРКА Т. В.

**КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ
МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ
БАНКІВСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ**

**CRIMINALISTIC CHARACTERISTICS AS AN ELEMENT
OF THE METHODS OF INVESTIGATING FRAUD IN THE FIELD
OF THE USE OF BANKING ELECTRONIC PAYMENTS**

Актуальність статті полягає в тому, що криміналістична характеристика є відносно новою категорією в сучасній криміналістиці, оскільки перші згадки про неї почалися лише в сімдесятих роках минулого сторіччя. Найбільшого розквіту її дослідження на теренах української науки почалося приблизно з 2010 року. Саме тоді майже всі вчені-криміналісти при висвітленні питань окремих методик розслідування кримінальних правопорушень вважали за необхідне розглянути і вказану складову. Як наслідок, зазначена категорія стала невід'ємною частиною будь-якої окремої методики. Тому вважаємо за потребу дослідити криміналістичну характеристику як елемент методики розслідування шахрайства у сфері використання банківських електронних платежів.

Метою статті є дослідження криміналістичної характеристики як елемента методики розслідування шахрайства у сфері використання банківських електронних платежів.

Наукова стаття присвячена висвітленню деяких аспектів розслідування шахрайства у сфері використання банківських електронних платежів. Розглядається криміналістична характеристика як елемент методики розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень.

Зазначається, що криміналістична характеристика є відносно новою категорією в сучасній криміналістиці, оскільки перші згадки про неї почалися лише в сімдесятих роках минулого сторіччя. Найбільшого розквіту її дослідження на теренах української науки почалося приблизно з 2010 року. Саме тоді майже всі вчені-криміналісти при висвітленні питань окремих методик розслідування кримінальних правопорушень вважали за необхідне розглянути і вказану складову. Як наслідок, зазначена категорія стала невід'ємною частиною будь-якої окремої методики.